

REAKTIES IN DE NIET-CONFESSIONELE PERS OP DE DOLEANTIE

J. de Bruijn

'Het Amsterdamsche kerkgeschil is op zichzelf tamelijk onbeduidend; veel sporen van zijn bestaan zal het dan ook niet achterlaten'. Met deze woorden begon dr. A.L. Poelman, voorman der moderne richting, hervormd predikant te Noordhorn en bekend Nutsredenaar, één van de artikelen in *De Nieuwe Gids*¹, waarin hij de lezers van het pas opgerichte tijdschrift voorlichtte over de Doleantie. Zelfs al zouden de kerkelijke twisten te Amsterdam leiden tot een scheuring in de Nederlandse Hervormde Kerk, dan nog, meende hij, 'zouden de praktische resultaten der kwestie zoo pover zijn, dat men haar in vergelijking met kerkelijke geschillen van vroeger en later tijd, ten onzent en in den vreemde, zou kunnen karakteriseeren als een storm in een glas water'. Een half jaar later kwam Poelman gedeeltelijk op deze luchthartige beoordeling terug. In zijn derde en laatste artikel in *De Nieuwe Gids* beschreef hij de Doleantie als een fase in de strijd tussen het nieuwe en het oude christendom. Dit laatste voelde, dat zijn bestaan op het spel stond en zocht nu zijn leven te redden. Het wilde geen afstand doen van de macht, die het eeuwen achtereen bezeten had en greep nu ieder middel aan om zich te handhaven: 'Uit dit oogpunt beschouwd is het Amsterdamsche kerkgeschil, hoe onbeduidend, hoe nietig, hoe lastig, hoe vervelend ook op zichzelf, niet zonder gewicht. Als eene phase in den strijd tusschen het oude en het nieuwe, verdient het verder verloop van dit geschil bij voortdurende algemeene belangstelling'.

Aan belangstelling voor de kerkelijke twisten in en buiten Amsterdam ontbrak het inderdaad niet. Uit de kranten en tijdschriften van het jaar 1886 blijkt duidelijk, dat de gebeurtenissen op kerkelijk gebied de publieke opinie sterk beroerden. De dagbladpers volgde de ontwikkelingen op de voet en gaf veelvuldig commentaar, waarbij vaak met felheid en beslistheid partij werd gekozen. Vooral de niet confessioneel gebonden, liberale en conservatieve,

1. Dr. A.L. Poelman, 'Het Amsterdamsche kerkgeschil', in: *De Nieuwe Gids*, eerste jaargang (1886), 109-125, 245-255; tweede jaargang (1887), 37-51.